

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Кафедра туризму

Худоба В.В.

Лекція № 15:

БЕЗПЕКА ТУРИСТИЧНИХ ПОДОРОЖЕЙ

Лекція з навчальної дисципліни

“ОСНОВИ ТУРИЗМОЗНАВСТВА”

Для студентів спеціальності 242 Туризм

“ЗАТВЕРДЖЕНО”

на засіданні кафедри туризму

“_____” _____ 2018 р.

протокол № _____

Зав. кафедри _____ проф. Волошин І.М.

ЛЬВІВ 2018

Лекція 15. БЕЗПЕКА ТУРИСТИЧНИХ ПОДОРОЖЕЙ

План

1. Безпека туристичних подорожей як умова їх організації та здійснення
2. Фактори ризику в туризмі
3. Туризм і довкілля
4. Зелений (сільський) туризм. Екологічний туризм

Рекомендована література:

1. Внутрішній туризм в Україні: окремі аспекти. Збірка статей.-К.: Вид-во ФПУ, 2007. – 161 с.
2. Дмитрук О.Ю. Екологічний туризм: сучасні концепції менеджменту і маркетингу Навчальний посібник. - К.: Альтерпрес, 2004. - 192 с.
3. Історико-культурна спадщина України. – К. Вид-во ФПУ, 1998. – 400 с.
4. Сокол Т.Г. Основи туристичної діяльності: Навчальний посібник. – 2-е вид., випр. та доп. – К. Вид-во ФПУ, 2006. – 76 с.

1. Безпека туристичних подорожей як умова їх організації та здійснення

Безпека туристичних подорожей завжди була однією з найважливіших умов їх організації та здійснення. У періоди підвищеної небезпеки інтенсивність поїздок різко знижувалася і навпаки — безпечні умови для мандрівок стимулювали їх розвиток. І нині питання безпеки подорожей знаходяться в центрі уваги учасників міжнародного туристичного співробітництва.

Так, в організаційній структурі Секретаріату Всесвітньої туристичної організації сектор № 1 відділу пропаганди й розвитку туризму займається питаннями безпеки й захисту. ВТО приступила до виконання всесвітньої програми з безпеки та захисту туристів, метою якої є розробка рекомендацій для держав-членів і приватного оперативного сектору, а також ухвалення загальних правил, які регулюють питання безпеки й захисту туристів. За ініціативою ВТО влітку 1995 р. в Естерунде (Швеція) проведено I міжнародну конференцію з безпеки туризму та зменшення ризиків у подорожах.

Поява нових ризиків у туризмі, спричинена терористичними актами, зокрема, подіями 11 вересня 2001 р. у США, викликала створення спеціальної Комісії зі сталого розвитку туризму в рамках ВТО, метою якої був аналіз і вживання заходів з мінімізації ризиків і наслідків їх настання.

Питання безпеки туристичних подорожей були предметом обговорення на багатьох міжнародних туристичних форумах. Особливо детально ці питання розглядались на Міжпарламентській конференції з туризму в Гаазі (Нідерланди) у 1989 р. Принцип VII і VIII Гаазької декларації з туризму і третій

розділ Рекомендацій конференції цілком присвячені безпеці й захисту туристів, туристичних пам'яток і об'єктів.

У рекомендаціях про місце туризму в економічному та соціальному розвитку сформульовано триєдине завдання, що стоїть перед організаторами й учасниками туристичних подорожей та яке повинно знайти відображення у туристичному законодавстві:

«Три мети мають бути взяті за основу при розробці туристичного законодавства: а) захист туристів; б) захист будь-якої країни на випадок виникнення проблем, зумовлених розвитком туризму, зокрема в тому, що стосується впливу на довкілля й збереження культурної самобутності; в) просування туризму».

Таким чином, безпека туристичних подорожей — поняття комплексне, його вирішення потребує координації зусиль усіх суб'єктів туризму: країн, суб'єктів туристичного підприємництва (туристичних фірм, підприємств) і самих туристів. Шляхи вирішення деяких проблем безпечного функціонування й розвитку туристичних подорожей визначаються у пункті 67 Рекомендацій Гаазької декларації з туризму:

«Цього можна досягти шляхом:

- а) розробки і впровадження у життя норм безпеки для подорожей і туристичних перебувань;
- б) інформування та просвіти громадськості;
- в) створення інституційних рамок для вирішення проблем, пов'язаних з безпекою туристів, зокрема в екстремальних ситуаціях;
- г) міжнародного співробітництва на двосторонньому, регіональному, субрегіональному, міжрегіональному та світовому рівнях».

Провідна роль у дотриманні безпеки туристичних подорожей під час їх здійснення належить туристичним фірмам і підприємствам. До їх компетенції входить підготовка умов подорожі — обладнання туристичних трас, об'єктів, перевірка їх стану; інформування та інструктування туристів; надання їм необхідної допомоги в разі потреби; забезпечення дотримання норм і правил безпеки; охорона туристів і забезпечення спеціалізованих заходів безпеки, необхідних для виконання туристичної діяльності певних видів: рятувальні служби на водах, допомога контрольно- і пошуково-рятувальних служб у гірському туризмі, посиленій медичний догляд при організації дитячих подорожей, медичні огляди, щеплення тощо. Туристичні підприємства повинні розробляти конкретні заходи безпеки з урахуванням специфіки подорожей, аналізувати їх ефективність, передбачати питання безпеки у нормативних документах, зокрема, у договорах з партнерами щодо туристичної діяльності, активно запроваджувати туристичне страхування тощо.

Таким чином, питання безпеки туристичних подорожей отримує інформаційне забезпечення на державному рівні.

2. Фактори ризику в туризмі

Заходи із забезпечення безпеки туристів розробляються з урахуванням так званих «**факторів ризику**». Так, захист туристів від **травматизму** передбачає використання захисних пристроїв та огорожування особливо небезпечних ділянок маршрутів, використання туристами засобів індивідуального захисту, дотримання правил технічного утримання транспортних засобів, а також засобів розміщення і правил користування обладнанням та інвентарем.

Шкідливий вплив довкілля можна пом'якшити, обираючи сприятливий час і сезон для проведення туристичного заходу або відпочинку, раціонально проектуючи трасу туристичного маршруту, враховуючи природні особливості регіону, забезпечуючи відповідне обладнання місць відпочинку та використання засобів індивідуального захисту. Для захисту від **пожеж** розробляється ціла низка правил та інструкцій як на державному й відомчому рівнях, так і для конкретних туристичних підприємств. Від **біологічних факторів** небезпеки (мікроби, бактерії, кліщі, комахи, тварини) захищає дотримання санітарних норм, проведення дезінфекційних заходів, медичних оглядів персоналу, медичні щеплення. Для уникнення серйозного впливу **психофізіологічних** перевантажень слід раціонально будувати програми перебування та програми туристичних заходів, враховувати психофізіологічні особливості туристів у групі. Крім того, до факторів ризику належать шкідливі **випромінювання, підвищена запиленість і загазованість повітря, хімічні** та інші фактори, захист від яких передбачає здійснення контролю води, повітря, якості харчових продуктів, дотримання техніки безпеки, використання індивідуальних засобів захисту тощо.

Спеціалісти визначають **специфічні фактори ризику в туризмі**, серед яких виділяють:

- можливість природних і техногенних катастроф і надзвичайних випадків;
- поганий стан об'єктів матеріально-технічної бази туризму;
- особливості рельєфу місцевості;
- недостатня підготовка туристичного персоналу;
- недостатня підготовка самих туристів;
- брак інформаційного забезпечення.

Запобігання шкідливому впливу цих факторів небезпеки можливе при утриманні у належному стані матеріально-технічної бази, підготовці кваліфікованих кадрів для туризму, належному інформуванні та інструктуванні туристів..

Запобігання тероризму, зокрема — міжнародному, важливе не тільки для туризму, обсяги якого значно скорочуються при несприятливих криміногенних обставинах, але й взагалі для забезпечення нормальних умов життя людей і функціонування суспільства. Це є завданням державної ваги та предметом міжнародного співробітництва країн. Завданням туристичних фірм є інформування туристів про можливість небезпеки та правила поведінки, в разі можливості — забезпечити їм необхідну охорону. Це може робитися також на

відомчому рівні, за участю державних органів. Як приклад можна навести обов'язковий супровід озброєним конвоєм туристичних автоколон під час екскурсій до Каїра та Луксора в Єгипті після сумнозвісного теракту в Карнакському храмі, коли від рук екстремістів загинуло понад шістдесят туристів.

Події 11 вересня 2001 р. у США показали, що тероризм чимдалі набирає все більш неочікуваних і загострених форм, при яких знайти ефективні запобіжні методи дуже важко.

3. Туризм і довкілля

Окремо слід відзначити, що поширення туризму може шкідливо впливати на природне й культурне довкілля. Туристи завдають шкоди навколишньому середовищу, забруднюють його відходами своєї життєдіяльності. Необережні дії туристів часом призводять до пожеж і руйнацій. Неорганізований (дикий) туризм буває причиною забруднення води у криницях і водоймах. Використання різних видів транспорту у туризмі негативно впливає на стан повітря, призводить до небажаних змін у складі місцевої флори й фауни тощо. Місцеві комунікації часом страждають від перевантаження.

Коли в районі відпочинку збирається велика кількість туристів, системи очищення та видалення стічних вод бувають перевантажені і це є причиною неконтрольованого викиду брудних стоків до водойм. Так, система обробки стічної води у 930 приморських населених пунктах Франції на початку 1980-х років була розрахована на 7 млн чоловік, що в зимовий період було достатньо для 6 млн населення цієї місцевості. Влітку, коли з прибуттям туристів кількість населення тут збільшувалась до 12 млн, перевантаження призводило до сильного забруднення прибережної смуги моря. Такі випадки мали місце також у курортних містах Одеса, Сочі та на південному узбережжі Криму.

Ще у 1983 р. ВТО визначила ***п'ять ситуацій, коли туризм спричиняє шкоду довкіллю:***

1. *Зміни в екологічній ситуації* районів, де природне середовище було у добром стані з точки зору природи, культури й людини;
2. *Спекулятивний натиск*, який призводить до знищення пейзажу і природного життєвого середовища;
3. *Зайняття місця та виконання робіт*, які призводять до незворотних процесів у користуванні землею;
4. *Шкода для традиційних цінностей* в охоплених туризмом зонах і зниження стандарту в людському вимірі при існуючому розвитку;
5. *Значні обсяги, що розростаються* і збіднюють якість середовища охопленого туризмом району.

Як протидію шкідливому впливу туризму на довкілля за цими позиціями пропонується розвиток «зеленого туризму». Останній виникає природно із занять, які традиційно властиві даному району, і розвивається в гармонії з довкіллям.

З метою обмеження шкідливого впливу традиційних видів туризму на довкілля експерти пропонують науково розроблені методики та обмежуючі заходи. Це *створення «закритих» територій* — національних парків, заповідників, заказників (їх кількість у світі на кінець 1980-х років становила понад 500 млн га); розробка методів регулювання туристичних потоків (введення квот на відвідання заповідних районів, вхід тільки для проінструктованих осіб, свідоме зменшення кількості під'їзних шляхів та утруднення доступу). Для боротьби з особливо гострою проблемою в туризмі — проблемою густоти туристичних потоків — експерти з планування у сфері туризму ввели поняття *пропускна здатність* та *допустиме навантаження*, серед яких виділяють: *соціально допустиме навантаження* (густина туристичних потоків, яка не зашкоджує нормальній життєдіяльності населення і самих туристів); *фізично допустиме навантаження* (достатня кількість місць у транспорті, засобах розміщення, пляжних площ тощо); *допустиме навантаження на довкілля* (наприклад, здатність природного середовища природнім шляхом переробляти стічні води, здатність природних об'єктів до самовідновлення тощо). Так, на думку експертів організації «Кіпріотські друзі землі», максимально допустиме співвідношення між кількістю місцевого населення і туристів у сезон не повинно переважати 6:1, що досить часто порушується в популярних курортних центрах світу. Пляжні території, на думку експертів різних організацій, повинні плануватися з розрахунку від 5 до 25 м² на людину тощо.

Усі техніки, які пропонуються для *зменшення негативного впливу туризму на довкілля* на регіональному й національному рівнях, можна поділити на дві групи:

- макротехніки, пов'язані з плануванням об'єктів у туристичній зоні та зв'язків між ними;

- мікротехніки, пов'язані з управлінням потоками людей у самій зоні.

Макротехніки, серед яких політика «розкидання» або політика «горщиків з медом», — створення альтернативних туристичних об'єктів та їх популяризація для відвернення туристів від особливо перевантажених туристичних центрів; зонування — визначення способів використання земель, привабливих для туристичної діяльності; розвиток «м'якого» туризму, що дозволяє тільки ті заняття, які властиві для даного району; створення умов для відпочинку поблизу міських центрів; туристична освіта населення тощо — мають на меті оптимальний розподіл туристичних потоків між районами та формування в потенційних туристів правильного ставлення до природного довкілля.

Мікротехніки — обмеження входу на туристичні об'єкти; використання цінового механізму; обладнання туристичних маршрутів і контроль за точками доступу тощо — допомагають зменшити шкоду від туристів, які вже прибули до даного регіону.

Але проблеми взаємодії та взаємозалежності туризму й довкілля вже давно

З 1 січня 1997 р. в Україні діє ГОСТ № 28681. 3-95 «Туристско-екскурсионное обслуживание. Требования по обеспечению безопасности туристов и экскурсантов». Відповідність вимогам цього стандарту є обов'язковою умовою сертифікації туристсько-готельних підприємств. Розроблено низку регіональних програм забезпечення безпеки туристів. Крім того, вимоги безпеки посідають значне місце у нормативних документах, які регулюють організацію туристичних подорожей і перевезень окремих видів. Серед практичних заходів — створення Державної спеціалізованої аварійно-рятувальної служби пошуку й рятування туристів на гірських і лісових маршрутах, у спелеологічних районах і пошуково-рятувальних служб у складі туристичних організацій — суб'єктів туристичної діяльності, що спеціалізуються на організації туристичних подорожей з використанням активних засобів пересування.

Тільки комплексний підхід до вирішення проблем безпеки туристичних подорожей, належна увага до цієї проблеми з боку держави й туристичних установ дозволить досягти успіхів у її вирішенні.

4. Зелений (сільський) туризм. Екологічний туризм

Важливим і пріоритетним для держави є зелений (сільський туризм). Зелений (сільський) туризм в Україні перебуває на стадії формування. Як показує досвід європейських країн, зелений туризм сприяє ефективному господарюванню, поліпшенню благоустрою та санітарного стану населених пунктів, зокрема садиб селян, об'єктів соціальної сфери на селі й туристських об'єктів. При цьому підвищує зайнятість сільського населення, відроджуються народні промисли, зростає виробництво. Розвиток екологічного туризму Україні сприятиме створенню освітніх екологічних програм для широкого загалу населення, розробці туристських маршрутів заповідними територіями з метою збереження природного середовища.

Мета сільського (зеленого) туризму полягає у тому, що сільські господарі, які мають досить обладнаний будинок, здають його повністю або частково мешканцям міст на час відпусток чи канікул. Як правило, крім житла, селяни забезпечують туристів харчуванням і знайомлять з найцікавішими куточками свого села чи місцевості.

Найперспективнішими для організації сільського (зеленого) туризму в нашій державі є Крим та західні області. Зрозуміло, чому саме Крим: море, тепле повітря, пальми Південного узбережжя. До речі, з 1997 року в цій республіці реалізовується програма ЄС «ТАСІБ». Вона передбачає розвиток сільського туризму в регіоні. Цей проект був схвалений Європейським Союзом і участь у ньому взяли 141 претендент. Асоціація фермерів Криму «Розвиток сільського зеленого туризму в Криму» виграла цей конкурс. Потенціал для розвитку сільського зеленого туризму в Криму величезний. Експерти проекту ЄС «ТАСІЗ» відвідали села Ленінського, Радянського, Джанкойського, Чорноморського, Євпаторійського, Сакського, Сімферопольського районів, а також Севастопольську зону, Бахчисарайську, Південний Берег Криму,

Алушту, Судак, Феодосію і села, що розміщені на Головній смузі Кримських гір від Севастополя до Феодосії. І, що характерно, в кожному селі є бажаючі працювати в сфері сільського зеленого туризму.

Але й західні області можуть запропонувати чимало цікавого. Насамперед – Карпати. Вкриті густими лісами гори, широкі полонини, бурхливі річки та неповторна говірка місцевих жителів завжди приваблювали і приваблюватимуть людей. Закарпаття полюбляють поціновувачі знаменитого вина. Ця область унікальна також вельми своєрідним поєднанням української, угорської та словацької мов, культур та звичаїв. Волинь славиться прекрасними Шацькими озерами... Кожна місцевість може стати привабливою для певної категорії туристів, потрібно лише знайти «родзинку».

Сільський туризм обходиться значно дешевше, ніж мандрівки на море чи за кордон. У вигазі – обидві сторони туристичної оборудки: господар будинку отримує гроші, турист – економить кошти.

З огляду на це селянам варто звернути увагу на дві категорії потенційних сільських туристів:

- міські жителі України, які не мають фінансової змоги відпочивати на морі чи за кордоном;
- іноземні гості, яким хочеться відчути української сільської екзотики.

Основними проблемами забезпечення відповідних умов для розвитку туризму на селі є:

- низький рівень якості та комфорту, які необхідні для задоволення потреб як вітчизняних, так і іноземних туристів.
- погане транспортне сполучення;
- низький рівень надання послуг;
- нестача цілісних туристичних пропозицій, що містять продукти, орієнтовані на новий тип туристів;
- низький рівень маркетингу, недостатнє методичне забезпечення та відсутність цілеспрямованої діяльності;
- існує сильна конкуренція з боку сусідів, які пропонують кращу інфраструктуру та сполучення, менш суворі візові вимоги та більш прогресивну систему оподаткування, яка сприяє розвитку туризму [5, с. 473].

Розглянемо наступний вид туризму – екологічний. Організацією Об'єднаних Націй 2002 рік був оголошений Міжнародним роком екотуризму. За словами Франческа Франжіаллі – колишнього Генерального секретаря ВТО – *«екотуризм це усі форми туризму, в яких головною метою туристів є спостереження та розуміння високої цінності природи, що сприяє збереженню і мінімізації шкідливого впливу на природне середовище та історичну спадщину»*. Екотуризм є вирішальним чинником збалансованості, стабільності та відповідальності туристичного сектору. Результатом осмислення даних проблем стала розроблена Всесвітньою туристською організацією (UN WTO), Всесвітньою радою подорожей та туризму (WTTC) та організацією «Зелений світ» концепція сталого розвитку туризму в XXI столітті: «Agenda 21 for travel and tourism industry».

В «Agenda 21» сформульовані загальні принципи розвитку туризму:

- подорожі і туризм повинні допомагати людям досягти гармонії з природою;
- подорожі і туризм повинні зробити свій внесок в збереження, захист та відтворення екосистем;
- подорожі і туризм повинні базуватися на життєздатних моделях виробництва і споживання;
- захист навколишнього середовища повинен стати невід'ємною складовою процесу розвитку туризму;
- проблеми розвитку туризму повинні вирішуватись за участю зацікавлених громадян, місцевих жителів шляхом узгодження даних рішень з тими, які були прийняті на місцевому рівні;
- держави повинні попереджати одна одну щодо природних катаклізмів, які можуть торкнутись безпосередньо туристів чи туристської сфери;
- подорожі і туризм повинні сприяти створенню робочих місць для жінок і місцевих жителів;
- розвиток туризму повинен забезпечувати і підтримувати культуру і інтереси місцевих жителів;
- індустрія туризму повинна базуватись на міжнародному праві у сфері захисту навколишнього середовища [6].

Ці положення співпадають з основними принципами екологічного туризму і відповідно стали базовими для його розвитку. Екологічні проблеми знайшли своє відображення в матеріалах нарад ВТО в Лондоні та Джакарті (лютий і листопад 1997 р.). В резолюціях даних нарад було зазначено, що екологічні податки повинні бути справедливими і недискримінаційними, а отримані кошти індустрії туризму повинні бути направлені на охорону навколишнього середовища; освіта в сфері охорони навколишнього середовища повинна бути посилена особливо в навчальних закладах які готують персонал для готелів і туристичних фірм [7].

Екотуризм, разом зі спортом, природним та культурним туризмом, дає можливість задовольнити безмежну потребу відкриття та подорожі, не призводячи до неприйнятних та не виправних наслідків. Як підкреслювалося на зустрічі у Квебеці, яка проходила у травні з ініціативи ВТО та ЮНЕП, ця діяльність виявляє найкращі якості туризму: його здатність створювати добробут та робочі місця у найбільш бідніших регіонах, де немає іншої можливості знайти заміну традиційному устрою, що розпадається (наприклад, тваринництву та землеробству). Екотуризм – це туризм майбутнього для такої країни, як Україна, з її великою територією, значною кількістю сільського населення, старовинною культурою та вражаючими уяву природними ресурсами [8, с. 11].

Як екологічно чиста індустрія, туризм йде врівень з галузями, що конкурують з ним, у створенні доданої вартості, але він завдає значно меншої шкоди природному середовищу та населенню, якщо він розвивається раціонально і враховує місткість туристичних об'єктів. За самою своєю

природою туризм поєднує створення добробуту та розвиток міжнародних економічних відносин, скорочення різниці рівнів життя та турботу про навколишнє середовище у місцях туристичної активності [8, с. 14].

Базою для екологічного туризму повинні стати національні природні парки та території призначені для збереження і підтримання різноманітних природних і культурних ландшафтів. Саме в таких парках можливий комплексний розвиток сфери послуг, організація маршрутів різної тематичної направленості, може бути організована сітка екологічних маршрутів з обладнаними на них стоянками для туристів (із запасом палива, сміттєзбірниками, туалетами і т.п.). Такі парки здатні зберегти більшу частину території в первозданному стані. Безперечно, на початковому етапі необхідна фінансова підтримка даних нововведень. При цьому розвиток таких парків може забезпечити чималі економічні і фінансові перспективи, оскільки, по своїй суті, екологічний туризм потребує значно менших організаційних і фінансових витрат на розвиток інфраструктури ніж інші види туризму [8, с. 15].

Визначення сутності екологічного туризму також було зроблено Міжнародною організацією екотуризму (TIES). В матеріалах даної організації зазначалось що екотуризм – це відповідальні подорожі до природних зон регіонів, збереження навколишнього середовища і підтримка добробуту місцевого населення.

Для більш чіткого розуміння даного виду подорожей в матеріалах TIES було сформовано 10 заповідей екотуриста:

- 1) пам'ятати про вразливість Землі;
- 2) залишати лише сліди, виносити лише фотографії;
- 3) пізнавати світ у який потрапив: культуру народів, географію, тощо.
- 4) поважати місцевих жителів;
- 5) не купувати продукцію, виготовлення якої згубно впливає на навколишнє середовище;
- 6) завжди йти лише протореними стежками;
- 7) підтримувати програми по захисту навколишнього середовища;
- 8) де можливо, використовувати методи збереження навколишнього середовища;
- 9) підтримувати організації які сприяють захисту природи;
- 10) подорожувати з фірмами які підтримують принцип екотуризму [9].

Наступний вид туризму – зелений туризм. Зелений туризм – це туристична діяльність на території натуральних природних ландшафтів з елементами благоустрою, де існують умови для короткотривалого відпочинку (від 5–10 годин до 1–2 днів), збору ягід, грибів, відпочинку на пляжі та інших цілей. До категорій об'єктів зеленого туризму належать лісопарки, гідропарки, дендрологічні парки, ботанічні сади та інші ландшафтні комплекси. Цих ресурсів, а саме: лук, лісів, річок, озер, водоканалів, рослинного та тваринного світу; зелених зон міських поселень; садів і парків досить для організації повноцінного зеленого туризму на Україні. Зелений (сільський) туризм в Україні перебуває на стадії формування. Як показує досвід європейських країн,

зелений туризм сприяє ефективному господарюванню, поліпшенню благоустрою та санітарного стану населених пунктів, зокрема садиб селян, об'єктів соціальної сфери на селі й туристських об'єктів. При цьому підвищує зайнятість сільського населення, відроджуються народні промисли, зростає виробництво. Зелений туризм дозволяє залучити зовнішні інвестиції в фермерські господарства, сільськогосподарські кооперативи та особисті селянські господарства для створення умов стійкого розвитку сільськогосподарського виробництва і туризму, що відповідають європейським стандартам туристичної індустрії.

Також дає можливість європейському споживачу дізнатися про смакові властивості овочевої, ягідної, фруктові, виноградової продукції, що виробляється в цьому регіоні.

Досить перспективним є агротуризм – туристична діяльність на території сільськогосподарських угідь, тобто перетворених, змінених людиною територій. На цих територіях існують умови як для вироблення агропромислової продукції, так і для відпочинку населення з добровільним залученням до деяких видів роботи (збір фруктів, овочів, ягід, догляд за свійськими тваринами та ін.). Існують різні види поселень, на території яких реалізується агротуризм. Це, перш за все, агрорекреаційні села, агропарки, села з прилягаючою ландшафтною територією. Такі ж туристичні функції характерні для фермерських господарств.

Отже, екологічний, зелений, агротуризм додають в сільський туризм елементи екологічного виховання, оздоровлення, добровільної участі у деяких видах сільськогосподарських робіт.

Україна велика агропромислова країна, виходячи із потреб звичайного туриста можна зрозуміти, що більшість українців надають перевагу сільському (зеленому) туризму із його обов'язковими похідними: екологізацією, оздоровленням, а також добровільним залученням до сільськогосподарської роботи. Ми маємо величезний потенціал для розвитку сільського туризму і завдання влади, економічної науки та освіти створити належні умови, підготувати кваліфіковані кадри для того, щоб ефективно ці можливості використати.

Визнаючи природний туризм та екотуризм як найцінніші форми, що справляють особливо збагачуючий вплив на людину, слід водночас добиватися захисту природничого спадку, який складається з екосистем і біологічної різноманітності. Учасники туристського процесу, і особливо професіонали сфери туризму, мають погоджуватися з певними обмеженнями на діяльність в особливо вразливих місцях і заповідниках (зони «проблемної екології»). Людина що подорожує, як і будь-який суб'єкт господарчої діяльності має, нарешті, зрозуміти свою відповідальність за збереження природи. Адже, це – не просто «довкілля», «оточуюче середовище», а органічна частка самого людства. Ми здатні вижити і розвиватися «тільки усвідомивши себе синами і доньками землі в природній спільноті та сприйнявши позалюдську природу як

наш природний спільно світ [10, с. 65–70]» – зазначає німецький філософ Клаус Міхаель Маєр–Абіх.